

Wat is vrijzinnig?

Vrijzinnigheid is een levenshouding, een mentaliteit. Wij streven een open, tolerante en vrije, kritische houding naar de samenleving, haar ontstaan en de toekomst. We gaan het gesprek aan tussen jong en oud, binnen eigen kringen met buitenstaanders, tussen christenen en andersdenkenden. Het kenmerk is vooral dat we proberen goed te leren samen met de medemens.

En we bescherwen ons zelf, de wereld om ons heen en het onbegrijpelijk. Daarbij spreken we oetsluitend onze bevestigingen niet klaar om zo te kunnen leven op onze eigen spirituele reis. We richten hem op de grote verscheidenheid van gedachten, de ruimte en het respect dat wordt ervaren voor het op eigen wijze geloven en denken. Wij voelen ons verwant met de ondogmatische traditie van het christendom.

In de Marge

Met opmaak: Lettertype: (Standaard)
+Hooftekst, 16 pt

Met opmaak: Links: 1,25 cm, Rechts: 0 cm

Verwijderd: na

Verwijderd: proberen

Verwijderd: te bezunderen.

Verwijderd: bewerken, bewonderen en kritisch te bezunderen

Mijmerend op het strand van Zoutelande komen de gedachten bij een zonsopgang vanzelf. Langzaam gaan we weer richting herfst, hopelijk wordt het een indian summer.

Te beginnen op de “Veerman van Kampen”. Het zal in ieder geval een gezellig samenzijn worden. Weer of geen weer, we zitten droog en de ambiance is leuk. Het winterprogramma staat

op de rol met veel dank aan de programmacommissie. In oktober gaan we de muurschildering op de binnenplaats van Levensbron feestelijk openen. Een voorstelling die je uitnodigt om te mijmeren over de toekomst. Waarheen gaat de reis? Net zoals het schip op de foto. Je kunt blijven kijken naar zo'n schouwspel, het verveelt nooit.

We proberen er met elkaar weer een fijn jaar van te maken, samen op reis. Met elkaar, samen, want zonder de steun van jullie leden wordt het zoveel moeilijker en minder gezellig.

Bram Carsouw

IN DIT NUMMER:

- Voorzitter pag. 1
- Colofon pag. 2
- In beweging pag. 3
- Hennie Berendse pag. 5
- Dominee in toga pag. 7
- Huib Oosterhuis pag. 9
- Huib Oosterhuis pag. 10
- Muurschildering van Wouter Berns pag. 11
- Brief aan God pag. 15

Bach Cantatediensten in de Burgwalkerk

In de vernieuwde Burgwalkerk, omgebouwd tot "Huis van verdieping en muziek", worden op geregelde tijden Bach Cantatediensten gehouden.

Ook de vereniging van Vrijzinnigen ondersteunt deze diensten met een geldelijke bijdrage. Wij vinden het belangrijk dat dit mooie initiatief door mag gaan.

U bent van harte uitgenodigd op:
zondag, 8 oktober 2023 om
17.00 uur in de Burgwalkerk.

Colofon

Vereniging van Vrijzinnigen
Vloeddijk 62
8261 GD KAMPEN

kerkdienst gemist: www.kerkdienstgemist/assets/740410

Voor een persoonlijk gesprek en/of inlichtingen over de vereniging, staan onderstaande personen u graag te woord:

Voorganger:
Ds. Anneke van der Velde
038-4525172
veld5834@planet.nl

Voorzitter:
Bram Carsouw

Penningmeester:
Henk Pippel
06-27325123

Algemene bestuursleden:
Piety van den Berg-de Hoop,
Herman van der Leede en Janny Schuiling.

Secretariaat:
secre.vvchkampen.nop@gmail.com

Wilt u meer weten over de activiteiten die wij gedurende het seizoen organiseren? Vraag dan onze programmabrochure aan of kijk op onze website voor de digitale en doorbladerbare versie.

www.vrijzinnigkampen.nl
Ook vindt u hier, in de kalender/agenda alle activiteiten op rij.

Deze uitgave kwam tot stand onder toezicht van Piety van den Berg - de Hoop.

In beweging, of haast?

Het komende jaar is het thema van onze Vereniging: 'In beweging'. Dat klinkt aantrekkelijk en dynamisch, maar kan ook een associatie van onrust geven. In ons dagelijks leven worden we immers vaak geconfronteerd met een ogenschijnlijk onophoudelijke stroom van taken, verplichtingen en deadlines. De haast teistert ons leven: een snelle sprint die ons uitgeput en buiten adem achterlaat. Haasten leidt ons vaak af van wat echt belangrijk is. Het kan ons verblinden voor de schoonheid om ons heen en ons beletten om diepgaande verbindingen te maken, zowel met anderen als met onszelf.

Wat is het verschil tussen die 'haast' en het in beweging zijn dat we beogen met het jaarthema?

Frits de Lange (onderzoeker, schrijver, spreker, o.a. emeritus hoogleraar ethiek) vergelijkt in zijn boek: 'Overweldigend. Leven met wat je niet in de hand hebt', het leven met een dans. Ik citeer:

"Eigenlijk is heel ons dagelijks leven dan goed beschouwd een dans. Een afwisseling tussen routines en onderbrekingen, die ons uit balans brengen en telkens opnieuw dwingen tot nieuwe afstemming.

Opstaan, ontbijten, naar je werk gaan, kinderen uit school halen, eten koken, omgaan met je partner, je vrienden, je buurt, je gedrag

als consument, wat je stemt in de politiek, hoe je omgaat met tegenslag – het is een dagelijkse dans, zelfs als het een saaie tredmolen lijkt te zijn geworden.

In een dans ontdek je het ritme van de beweging in je omgeving, je neemt het over, je gaat er in mee en neemt eraan deel. Je bent alert op wat er om je heen gebeurt, en op hoe anderen op je reageren. En je voegt aan die beweging een nieuwe, persoonlijke twist toe zodat er een tegenbeweging ontstaat.

'We dansen met de wereld' – neem dat maar zo letterlijk mogelijk. Ook al ben je – zoals ik – een hark op de dansvloer, leven is in beweging zijn, met je lijf, met anderen, met de natuur om je heen. Je

beweegt, uitgedaagd door de beweging om je heen. Je bent altijd een mens in relatie, in wederkerigheid.

De wereld vraagt je voortdurend: 'Mag ik deze dans van u?' Die uitnodiging kan je verlokken en verleiden, maar ook soms gijzelen of pijn doen. Probeer haar hoe dan ook te beantwoorden door er een eigen, een goede vorm voor te vinden."

Hier wordt het 'In beweging zijn' geschetst als een elegante dans, waarbij we de melodie van het leven volgen met gratie en aandacht. Het is een bewuste keuze om ons over te geven aan het ritme van verandering en vooruitgang, zonder ons te laten meeslepen door de chaos.

Als vrijzinnigen begrijpen we dat 'in beweging zijn' betekent dat we ons openstellen voor nieuwe ideeën, ervaringen en perspectieven. Laten we als vrijzinnige gemeenschap streven naar 'in beweging zijn' in plaats van te haasten. Laten we de balans vinden tussen vooruitgang en contemplatie, tussen het nemen van stappen en stilstaan om te observeren. De kunst

van het bewegen omarmen, niet als een verplichting, maar als een viering van ons vermogen om te groeien en te evolueren.

En... ook het fysieke bewegen is van belang. Niet voor niets staat de activiteit 'Werelddansen' dit jaar op het programma. Onder leiding van Conny komen we fysiek in beweging; als metafoor voor de souplesse en dynamiek die we nastreven in ons denken. Van harte aanbevolen!

**Anneke van der Velde,
Voorganger Vereniging van Vrijzinnigen Kampen/ Noordoostpolder**

Als u eens een gesprek met mij wilt: bel of mail mij gerust! veld5834@planet.nl, 06 52680894.

Water... je kunt niet zonder!

Zomaar een huis in IJsselmuiden, zeven kranen, twee toiletten, een aansluiting voor de wasmachine, overall komt, alsof het de normaalste zaak van de wereld is, helder stromend drinkbaar water uit.

Na zes weken Kenia ben ik er weer van doordrongen hoe waardevol dit is én dat het niet de normaalste zaak van de wereld is. Ja, in onze wereld, maar in het werelddeel Afrika ligt dat totaal anders - terwijl ik nog niet eens in het aller droogste gebied van Kenia was.

Bij aankomst was het gelijk al raak, geen drup uit de kraan en naast het toilet staat een emmer water. Wanneer er later toch water uit de kraan komt is het bruin en zelfs als bad- en waswater ongeschikt. Hoe langer ik de kraan laat lopen, hoe bruiner het wordt. Gelukkig zit er nog water in de ondergrondse putten waar regenwater in wordt opgevangen en is het 'twee emmertjes water halen, twee emmertjes pompen'.

In januari en februari is het rond Kisumu (en omstreken) het droge seizoen. De temperatuur loopt op tot ver boven de 30 graden. Mens en natuur gaan gebukt onder deze hitte. Gelukkig ligt het Nyabondo Revalidatie Centrum boven op een tafelberg waardoor het soms wat waait en het een paar graden koeler is. Wel raakt zo langzamerhand de watervoorraad op en tot overmaat van ramp sluit de elektriciteitsmaatschappij de stroom af voor de waterleidingmaatschappij vanwege een onbetaalde rekening. In de wijde omgeving wordt geen water meer rondgepompt.

Zuster Ludovena en haar team die het centrum draaiende houden, houden hun hart vast. Slechts in één waterput zit nog water en met de nieuw uitgebreide ziekenzaaltjes vol malariapatiënten, meer dan veertig (meervoudige) gehandicapte kinderen en al het personeel dat moet drinken, wassen en badden zal een tankwagen met water moeten komen. Kosten: 200 euro. Zo'n onverwachte kostenpost is een nachtmerrie.

Ook op de boarding school voor kinderen met een lichamelijke beperking, twee kilometer verderop, raken de tanks leeg en wie het maar enigszins kan, wordt erop uitgestuurd met jerrycan of emmer om in een meertje, tien minuten verderop, hun eigen was- en badwater te halen. De geplande vakantie - begin maart - brengt daar uitkomst, maar patiënten én de kinderen van het centrum stuur je niet even een weekje naar huis.

Gelukkig loopt het met een sisser af en horen we op een goede dag het water weer stromen, al komt het nog niet direct uit de kraan. Toch zit de schrik er behoorlijk in en ik krijg de vraag of er na de aanschaf van lakens, dekens en medicijnen nog iets over is om eventueel wat extra watertanks te kopen,

zodat de voorraad water uitgebreid kan worden. De offerte die ik vraag voor vier tanks plus aanlegkosten is zo ongeveer het bedrag wat ik meekreeg van Vrijzinnig Kampen en ... dat zit nog in de pot. Een hele mooie besteding en het is allemaal nog voor mijn vertrek te realiseren. Wat een feest om een paar dagen later de tanks van de vrachtauto te zien rollen.

Extra wateropslag, pure noodzaak en wat zijn ze er blij mee! Mooi dat we uit Kampen daar een steentje aan konden bijdragen. Namens Zuster Ludovena en haar team Heel Hartelijk Dank!

Hennie Berends (henniefortuna.waarbenijj.nu)

Oproep aan de leden: Bestuurskracht

Deze zomer heeft de afdeling Oost-Nederland van de VVP haar deuren moeten sluiten. Eerder is het ook tot sluiting gekomen van de verenigingen uit Deventer, Zwolle, Twello en Hengelo. Een te hoge leeftijd van het krimpend aantal leden is hier de voornaamste oorzaak van.

Woensdag 20 september staat dan ook “bestuurskracht” hoog op de agenda van de bijeenkomst van de VVP in Utrecht. Een raar, complex fenomeen in deze tijd is het verkrijgen van menskracht. Overal is tekort aan personeel. We hebben nog nooit zoveel kamerleden de kamer tegelijk zien verlaten. Omzigt zal het moeilijk krijgen om kandidaten te vinden voor zijn lijst.

Jaren geleden las ik in de krant een stuk over een bloeiende, grote postduivenvereniging. De vereniging werd opgeheven omdat niemand zitting wilde nemen in het bestuur. Hoe tegenstrijdig met het hierboven genoemde voelt het dan, wanneer we kijken naar onze eigen vereniging. Ons ledenaantal is stijgende en aan belangstelling voor onze activiteiten is geen gebrek. Hoewel het aantal bestuursleden niet optimaal te noemen is, mogen we ons verheugen op de hulp en inzet van vele leden. Zij ontlasten het bestuur van vele taken.

Toch zouden we het als bestuur toejuichen, wanneer leden ons zouden willen komen versterken. Vele handen maken het werk immers lichter. Laten we er samen voor zorgdragen dat onze vereniging het bewijs is, dat het wel allemaal mogelijk is. We gaan het komend jaar weer samen op weg.

Bram Carsouw

"De Vereniging van Vrijzinnigen is geen kerk"

Als Remonstrants dominee in toga, als vrijzinnige in "gewone" kleding

Door Willem Nijeboer

Twee weken achtereen geen dienst in De Levensbron. Sommigen vonden dat lang. En dus reisden zo'n vijftien VvV'ers zondag 23 juli af naar de Remonstrantse Gemeente in Hoogeveen, waar "onze" Anneke van der Velde voorging. Ze heeft daar - net als bij de Levensbron - een parttime aanstelling. Tot verrassing van een aantal Kampenaren troffen ze de voorganger in een geheel andere verschijning dan in Kampen: ze droeg een crèmekleurige toga.

Ze vindt het "best lastig" zich te kleden zonder toga. "Voor een man is het niet zo ingewikkeld", zegt ze. "Je doet een mooi pak aan, een stropdas... Maar als vrouw is steeds de vraag: wat doe ik aan?"

Geen ambt

In Levensbron heeft ze slechts één keer een toga gedragen. Dat was bij wijze van feestelijkheid tijdens haar intrede in 2015. Daarna nooit meer. "Dat heeft er mee te maken dat de vereniging van Vrijzinnigen geen kerk is", legt Anneke uit. "De vereniging kent geen ambt: geen ouderlingen, geen diakenen. We hebben een bestuur en degene die de dienst leidt, heet geen predikant, maar voorganger. Ik ben in loondienst. Bij de Remonstrantse Gemeente ben ik een bijzonder soort zelfstandig ondernemer, net als de dominees in vrijwel alle protestantse kerken."

Iedereen gelijk

Een toga is deels ook een uiting van roeping, vindt Anneke. "En in de vrijzinnige theologie is roeping niet zo'n thema." De toga brengt tot uitdrukking dat de drager niet namens zichzelf spreekt, maar fungeert als

Anneke van der Velde in feesttoga bij haar intrede bij de VvV Kampen-NOP in 2015

doorgever. Dat geldt voor de rechter, de officier van justitie en de advocaat. Zij spreken namens de samenleving of namens hun client. De togadrager in de kerk spreekt uit naam van de Eeuwige. Bij vrijzinnigen is iedereen gelijk in het geloof. Daarom denk ik dat het onderscheidende niet zo wordt geapprecieerd. Ik ben in Kampen ingezegend.

Bij de Remonstranten is er een kerkenraad die mij heeft bevestigd in het ambt."

Sobere setting

Anneke van der Velde heeft in Groningen haar doctoraal examen theologie gehaald en vervolgens de predikantenopleiding bij de Remonstranten gedaan. "Daar ben ik bevestigd door de landelijke kerk. Vanaf dat moment heb ik besloten in de Remonstrantse kerk een toga te dragen. Kampen is een ander type geloofsgemeenschap. Daarbij komt dat we in Kampen in een wat sobere huiskamerachtige setting zitten, die arm is in symbolen en ritualiteit. Maar ik zou het wel makkelijk vinden ook in Kampen een toga te dragen."

Ze vindt het niet lastig leidsvrouw te zijn in twee geloofsgemeenschappen die op dit punt verschillend zijn. "Beide zijn ruimdenkend en ik denk dat we de luxe voorbij zijn om het accent te leggen op wat nou precies de verschillen zijn. Het is niet zo dat ik me in

een toga meer vrij voel om dingen te zeggen dan in andere kleding."

Declareren

In de Remonstrantse kerken dragen predikanten zowel een zwarte toga als toga's met een lichte kleur. "De zwarte toga draagt ernst, gezag, autoriteit, maar ook zondigheid uit. De lichte toga straalt meer optimisme uit, meer Pasen, meer het mystieke, het nieuwe leven en het licht. Ik bezit zowel een zwarte als een lichte toga, maar de zwarte heb ik nog niet gedragen. De lichte heb ik van mijn moeder gekregen. De zwarte toga is uit een erfenis. Sommige predikanten declareren de toga bij hun kerk."

Bij een toga hoort een stola. De kleuren daarvan verwijzen naar het kerkelijk jaar. Met kerst en met Pasen is de stola wit, bij feestelijkheden rood en door het kerkelijk jaar heen meestal groen. De symbolen daarop zijn naar voorkeur van de predikant die de toga met stola draagt. Sommigen

hebben de regenboog op de stola aangebracht, anderen de alpha en de omega, brood met vissen of andere symbolen. Op de stola van Anneke zijn groene bladeren aangebracht.

Nadruk op mens

Protestantse kerken stellen geen eisen aan het dragen van een toga. "Iedereen mag dat. Maar in de praktijk zijn het behalve theologen alleen kerkelijk werkers die dat doen. Het dragen van zwarte kleding dat in orthodoxe kring meer gebruikelijk is, is ook een uiting van zonde en van schuld bewust zijn. In vrijzinnige kring ligt de nadruk meer op de mens en de mogelijkheden van de mens."

Dominee Van der Velde bij de ingang van de Remonstrantse Kerk in Hoogeveen

Huub Oosterhuis

Op 16 april heeft onze predikante Anneke van Velde een dienst gehouden ter ere van Huub Oosterhuis. Op de avond van de “uittocht uit alle slavensystemen van de wereld” zoals hij het noemde, is hij gestorven. Diezelfde middag nog zong zijn dochter Trijntje in de Amsterdamse Dominicus met zijn liedjes de sterren van de hemel. Na dit concert stierf hij.

Het kon niet mooier. Op deze paasdag ‘werden zijn dagen vol’ zoals de Joodse Schrift het noemt. Honderden liederen schreef hij, die raken en ontroeren. Vlak voor zijn dood heeft Ad van Nieuwpoort met hem een interview gehad en heeft het boekje “Uittocht” - laatste gesprekken en gedichten van Huub Oosterhuis - uitgegeven. Ik wil hier graag iets uit citeren.

‘In het gedicht schrijf je: “Toen ik jouw schreeuw hoorde/ en dat je de deur die je dichtsloeg / liefste dochtertje zoon vader buurman’: Wat wil je daarmee zeggen? ‘Wij zijn, zeg maar, van geloof hoop liefde, deze drie – de grootste is de liefde.’

Die nieuwe wereld, die komt anders
dan wij dachten en hoopten.
Zij komt met droogte wolven overstroming
Aardbevingen branden wouden,
Luchtlagen verzadigd van CO2
Misbruikte kinderen liegende kerken
Met wreed getwitter in smoking
Naakt in vernedering komt zij.

En wij aanschouwen en omhelzen haar,
zijn in haar. Niet wetend hoe verder.

Huub Oosterhuis is niet dood. Wij zullen hem blijven zingen: ‘De dode zal leven’.

Piety van den Berg-de Hoop

De betekenis van Huub Oosterhuis voor mij

Sybren Gerlofsma

De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat ik geen Oosterhuis kenner ben en niet een actief volger van hem was. Dat lag ook niet voor de hand. Wat heeft een protestantse jongen uit Friesland nu met een twintig jaar oudere katholieke man uit Amsterdam?

Pas via mijn werkzame leven in het boekenvak vanaf eind jaren '70 kwam ik met hem in aanraking. Eigenlijk - onbewust - al iets eerder, want vanaf 1973 zongen we uit het nieuwe Liedboek voor de Kerken, waarin 15 liederen van Huub Oosterhuis waren opgenomen.

Via mijn werk nam ik kennis van zijn boeken: poëtisch, sociaal bewogen, voor liturgisch gebruik en later theologische essays en exegetische werken. Samen met de hebraïcus Alex van Heusden maakte hij een nieuwe vertaling met commentaar van de eerste vijf boeken van de bijbel. Ruim 70 boektitels en meer dan 700 liederen waren van zijn hand. Bij mijn start in het boekenvak waren er titels in de handel als 'Bid om vrede' en 'Zien soms even'.

De bijbel is een beeldenboek, doorspekt met metaforen die iets van het verborgene uitdrukken. Huub Oosterhuis heeft hier rijkelijk gebruik van gemaakt. In zijn liturgische liederen maakt hij veelvuldig gebruik van de metaforen licht, leven en water, in combinatie met actieve begrippen als bloeien, kennen en opstaan tegen. Dit laatste blijkt uit woorden als "breek het ijzer met handen, breek de macht van het kwaad" in een van zijn liederen.

Ook in de evangeliën is veel metaforisch taalgebruik aanwezig. Door Grieks Romeinse invloeden is er een min of meer kunstmatig

onderscheid aangebracht. De beeldende verhalen van Jezus werden nadrukkelijk van het etiket 'gelijkenis' of 'parabel' voorzien. De rest werd beschouwd als puur informatief. Huub Oosterhuis heeft er mee aan bijgedragen dat veel mensen zich gingen afvragen of de evangelieteksten wellicht niet meer metaforen en beeldend taalgebruik bevatten.

Terugkijkend op zijn leven en werken springen er voor mij een tweetal elementen uit:

1. Zijn werkzaamheid als taalkunstenaar, en
2. Zijn oprechte sociale bewogenheid. Ook in mijn eigen leven hecht ik veel waarde aan taal en sociale gerechtigheid.

1. Evenals de dichterpredikant Willem Barnard en de verhalendomee Nico ter Linden had hij een bijzondere vaardigheid om met beeldende taal te raken aan niet te vatten zaken.

Oosterhuis verwerkte Bijbelse metaforen tot nieuwe meervoudige metaforen. Zoals in het openingslied van deze ochtend: "Licht dat ons aanstoot in de morgen". 'Licht' wordt in dit lied verwerkt als metafoor voor zaken als bescherming, hoop, ontwaren en verwondering. Om die reden wordt dit lied gebruikt als morgenlied, als kerstlied, voor de uitvaartliturgie en tijdens Pasen.

2. Als christen wilde hij het grote Bijbelse verhaal van uittocht en bevrijding dicht bij de mensen brengen. Hij moest niets hebben van socialisme met de opgeheven vuist, van 'eendracht maakt macht'. Maar toen de SP na 2005 wat milder van toon werd en meer open stond voor geloof, stelde hij zijn naam beschikbaar als lijstduwer voor deze partij.

Bovenstaande tekst is een licht bewerkte tekst van de tijdens een gedachtenisdienst n.a.v. Oosterhuis' overlijden op zondag 16 april 2023 in 'Levensbron' uitgesproken woorden.

Wouter Berns voltooit nieuw meesterwerk

Muurschildering in onze kleine achtertuin vertelt eigen verhaal

Door Alex de Jong @ Attest Communicatie

Na een ‘voorgesprek’ van een half uur over mijn plannen om Nederland te verlaten (want daar wilde Wouter alles van weten), kan ik het gesprek eindelijk afbuigen naar waar ik hier vandaag voor ben. Zijn muurschildering. Hij wijst glunderend op zijn ‘doek’ aan de muur van de binnenplaats van Levensbron en zegt: ‘Dit is precies wat jij gaat doen!’

‘Hoe het heet? Gewoon: ‘De reis’, klinkt het. ‘De mensen op de schildering kunnen vluchtelingen zijn. Of straatartiesten, verdwaalde reizigers misschien. Maar het zijn in ieder geval mensen die onderweg zijn. Op weg naar een nieuwe horizon.’

Geconcentreerd naar kijken

Wouter Berns, de in Kampen verre van onbekende schilder, is enthousiast. Over het resultaat, over het werken met de nieuwe verf, over de opdracht an sich, maar vooral over de vrijheid die hem werd gegeven om een werk te maken dat niet alleen de VvV past, maar ook hemzelf, als kunstenaar. ‘Vooral in de laatste fase kwam ik hier dagelijks met de bedoeling er toch nog iets aan te veranderen, iets te ‘verbeteren’, maar dan zat ik er uiteindelijk alleen maar heel geconcentreerd naar te kijken...’

Waar opdrachten soms in beton gegoten kunnen zijn, kreeg hij van het bestuur van de VvV de vrije hand. ‘Ik kreeg de vraag om eens te komen praten’, vertelt hij. ‘Ik had

met Anneke en Henk een oriënterend gesprek en heb toen ook meteen aangegeven dat ik wel wilde dat de muur vooraf professioneel schoongemaakt en voorbehandeld zou worden.’ In zijn atelier ging hij vervolgens schetsen en tekenen en schilderde hij - nog met acryl - een voorstudie op een paneel van 30 x 67 centimeter. ‘Men was er unaniem enthousiast over, zodat ik het aansluitend heb mogen uitvergroten naar drie bij 6,7 meter!’

Rode draad

Terwijl we over zijn werk spreken, bedenkt Wouter zich dat hij als rode draad door zijn werkzame leven diverse kerkgenootschappen als opdrachtgevers aan zich voorbij heeft

zien trekken. ‘Mijn eerste grote opdracht - in 1991 - was een altaarstuk van de heilige Martinus voor een katholieke kerk. Nu, 32 jaar later, mag ik voor een religieuze vereniging een groot leven beschouwend stuk maken. En in 1995 heb ik voor de Vrijmetselarij in Kampen een wandschildering gemaakt met Johannes de evangelist en Johannes de doper als onderwerp. En laten we ook niet de heilige Nicolaas in de Bovenkerk uit 2017 vergeten...’

En wat bracht hem tot het onderwerp van nu? ‘Natuurlijk heb ik het met Anneke gehad over waar de vereniging voor staat: samen onderweg zijn. Dan denk je ook aan de Emmaüsgangers en de profetenverhalen. Die heb ik allemaal gelezen, maar ik wilde geen Bijbelplaat maken. Ik wilde een universele wandschildering maken waar iedereen zijn eigen verhaal in kwijt kan.’ Het verklaart waarom hij de mensen die hij heeft geschilderd, op de rug laat zien. ‘Je kunt als het ware met ze meewandelen.’ Terwijl we in de serre zitten, kijken we vol verwachting met ze mee naar de stad aan de horizon. ‘Is dat het beloofde Land?’ Wouter haalt zijn schouders op. ‘Oh, je hebt Jeruzalem op de achtergrond getekend’, kreeg ik al te horen. Heel eerlijk? Nee. Het is geïnspireerd op een schilderijtje van een Franse schilder uit de 19^e eeuw. Hij schilderde Algiers. Ik vond dat werk qua licht heel mooi, dus koos ik daarvoor. Maar ach, dat het eerder een Moslimstad is dan Jerusalem, is wel weer heel vrijzinnig, toch? Ook dacht iemand dat het blauwwitte doek dat uit de koffer piekt een Joodse gebedsdoek is. Zo maakt iedereen er zijn eigen verhaal van. Voor mij is het een Victoriaans badpak dat haastig in de koffer is gepropt...’

Verhalen vertellen; dat is wat Wouter met zijn schilderijen graag doet. ‘Je kunt ook

denken dat ze allemaal door die kleine zwarte opening in de opengevallen koffer zijn gekropen; als een soort van Alice in Wonderland.’ ‘Gelaagd kijken’, dat wil hij ermee bereiken. De fantasie prikkelen. ‘En wie er toch iets Bijbels in ziet? Dat is uiteraard prima. Je zit hier tenslotte bij een Christelijk genootschap.’ Dan, met een brede grijns: ‘Maar wie heel goed kijkt, ziet dat de figuur rechts een plastic tas van Schiphol draagt. Zo’n ‘see, buy, fly’ tas.’ Het is een luchtigheid die hij graag in zijn werk aanbrengt, maar beslist ‘geen platte grap, want daarvoor is het een te serieus schilderij’. ‘En toen ik de daken van de huizen schilderde, werden het boeken. Boeken staan voor kennis, dus zijn het huizen van kennis.’ Al dit soort details geven zijn muurschildering een ‘licht filosofische toets’, vertelt hij. ‘Zonder dogmatisch zijn. Net zoals ze dat hier ook niet willen zijn. Kortom: ruimte voor interpretatie, voor een eigen beeld, een eigen verhaal.’

Fresco’s

Wouter begon op 19 juni met zijn schilderwerk. Als ik hem spreek is het 21 augustus, net twee maanden later. Voor mijn gevoel is het ‘meesterwerk’ in recordtijd gemaakt. Want het is toch af?! Wouter glimlacht. ‘We hebben het natuurlijk ontzettend goed voorbereid’, klinkt het bijna verontschuldigend. ‘De muur is eerst heel grondig voorbereid. Zou dat niet gebeurd zijn en ik zou er met mijn gebruikelijke acrylverf op zijn gaan werken, dan zou het na verloop van tijd gaan afbladeren.’ Dus gebruikte hij speciale verf. ‘De verf die vergelijkbaar is met het materiaal waarmee vroeger fresco’s werden gemaakt. Dat is Ewen verf die tijdens het drogen gaat verkiezelen met de onderlaag.’ Verf zo dik als yoghurt’, verduidelijkt de kunstenaar. ‘Eenmaal gehecht aan de onderlaag,

krijg je het er niet meer af. Het is weersbestendig en ook de vogels mogen er rustig hun uitwerpselen op neer laten vallen’, gaat hij bloemrijk verder. ‘Deze verf is er al sinds de 19^e eeuw. Ik weet zeker: als de petrochemische industrie er niet was geweest, dan was deze verf veel meer algemeen gebruikt.’

‘Het werd voor het eerst toegepast voor fresco’s die Koning Ludwig II van Beieren - een hele bijzondere pipo - in zijn Schloss Neuschwanstein liet schilderen.’ Ja, inderdaad, dezelfde koning die later krankzinnig werd verklaard, maar wiens kasteel jaarlijks wel 1,3 miljoen bezoekers trekt (Walt Disney liet zich erdoor inspireren voor het kasteel van Doornroosje in Californië). ‘Koning Ludwig wilde Italiaanse fresco’s in zijn kasteel, maar dat liet het klimaat daar niet toe. Dus ontwikkelde Herr Keim een speciale mineraalverf op waterbasis, die nu nog steeds erg veel in Oostenrijk en Zwitserland wordt

gebruikt. Het is een puur natuurproduct en gaat een chemische reactie aan met de onderlaag.’ Eén ding weet Wouter zeker: ‘Ik ga hier meer mee doen, want het werkte heel erg lekker.’

Unieke ervaring

Voor Wouter was deze opdracht, zo kan de goede lezer bedenken, in meerdere opzichten een unieke ervaring. ‘Binnenmuren en plafondschilderingen heb ik wel vaker gedaan. Dit was mijn eerste buitenmuur. En dat met een verf waar ik nog nooit mee gewerkt heb’, klinkt het enthousiast. ‘Dit is verf die je moet voelen. Het mengt mooier dan acryl, waar ik normaliter mee werk. Kijk eens hoe die wolken oplichten... dat krijg je met acryl echt niet voor elkaar. En dan die matheid die het heeft... dat doet denken aan fresco’s in kerken. En toch heeft de muurschildering heel veel kleur. Zeker bij bepaald licht. Als je hier ’s ochtends staat...’ Wouter verhaalt

dromerig. ‘Ook nu, in de middag, is het zacht, maar niet pasteltint zacht. Het heeft heel veel pigmentkracht. Of het lang goed blijft? Oh ja, dit blijft dertig, veertig, vijftig, zeventig jaar goed. Dit overleeft mij royaal, zei de verffabrikant.’

‘Ook als schilder heeft mij dit technisch heel veel rijker gemaakt. Ja, dit is op alle gebieden een verrijking geweest om te mogen maken. En natuurlijk kon ik inhoudelijk mijn ei kwijt. Dit is een echte Wouter Berns. Het had net zo goed een vrij werk kunnen zijn; het is helemaal ‘mij’, vertelt hij. ‘En dan die vijgenboom... Die kreeg ik erbij! Die geeft diepte. Dat hoefde ik niet meer te schilderen. Die boom hoort qua perspectief helemaal bij het schilderij. Ik kan niet wachten om te zien wat deze boom, met het veranderen van de seizoenen, met de schildering doet.’

Michelangelo

‘De muur is grof van structuur, daardoor kon ik minder gedetailleerd werken, minder mie-renneuken op iedere vierkante centimeter, zoals ik doorgaans wel doe. Dat is bij die oude meesters ook zo. Inclusief Michelangelo. Als je hun werk van heel dichtbij bekijkt, zie je ook dat het niet heel fijn geschilderd is, maar wel heel erg slim. Ja, ik heb het allemaal bestudeerd.’ Hij gebruikte slechts acht pigmenten en mengde alle andere kleurschakeringen zelf. ‘Negen, als we de ondergrond als kleur meerekenen’, corrigeert hij zichzelf snel. ‘Het zijn niet heel felle kleuren, wel heel heldere kleuren. Kijk, die zachtheid van het licht, het komt niet naar je toe knallen, maar absorbeert je.’

Hij begon iedere ochtend om acht uur en schilderde tot circa tien uur ‘want dan kwam de zon erop en je kunt niet middenin de zon

zitten schilderen’. ‘Kortom: een lekkere ochtendsessie en dan na de lunch weer verder tot circa een uurtje of zes.’ Hij had geen dakje om zich af te schermen van de weersinvloeden? Tegen de regen? ‘Nee, hoor. Als de verf droog is, is er niets aan de hand, dan spoelt het niet weg. Dus hield ik het weer goed in de gaten. Als de verf nog te nat is en het gaat regenen, dan had het kunnen wegspoelen, maar dat is niet gebeurd’, merkt hij lachend op. ‘Sterker nog: ik heb hier wel met veertig graden gewerkt. Op blote voeten, want zo schilder ik altijd. En als het regende, dan schilderde ik niet.’ Tijdsdruk voelde hij niet. ‘Het schilderij wordt op 22 oktober pas officieel gepresenteerd. Ik had dus alle tijd. En eigenlijk moet ik er nu ook niets meer aan doen.’ Dan, met een brede grijns: ‘Maar of me dat lukt...’

Speciale dank aan...

Wouter is dank verschuldigd aan Robert-Jan van Strakk Schilderwerk uit Kampen. ‘Meteen aan het begin zei ik: ‘Het lijkt me heel leuk om te doen, maar het moet wel plug and play zijn. Ik wil heel absoluut dat een professional de muur eerst grondig voorwerkt.’ Dat werd Robert-Jan, die Wouter attendeerde op de keimverf die Rigo uit IJmuiden op de markt brengt. ‘Die samenwerking met Robert-Jan was erg belangrijk. Hij heeft de verfbasis gelegd. Zonder hem had ik dit goede materiaal nooit gevonden.’

Brief van Paul van Vliet, aan God

Lieve Heer,

Het is lang geleden dat ik voor het laatste het woord tot U heb gericht. Ik was nog een kind en U stond letterlijk op het menu van alle dagen. Er was geen ontkomen aan. Dat begon al aan het ontbijt. Mijn vader vroeg eerst Uw zegen voor de uitgestalde spijs en drank en na afloop Uw bemiddeling voor een vruchtbare werkdag.

Vóór de lessen op de christelijke scholen die ik heb bezocht, riepen de leraren U aan om te zorgen voor vlijt en goed gedrag. Bij het avondeten werd er opnieuw gebeden en uit de Bijbel gelezen, terwijl U in het gebedje voor het slapengaan moest worden bedankt voor al het goede van de afgelopen dag in ruil voor bescherming gedurende de nacht en een gezondweer-op.

De dominee kwam regelmatig op huisbezoek om te controleren of wij het geloof in U nog wel op de juiste wijze praktiseerden. Zelfs in de vakanties ging U mee kamperen met de kinderkerk. Ja, U was alomtegenwoordig!

'Op bergen en in dalen zijt Gij, oh God, mijn Heer,' zongen wij dan ook uit volle borst. Het waren de jaren van Schuld en Boete, Zonde en Vergeving, Lijden en Genade. En U zag álles; vooral als het níet goed was.

Dan heb ik het nog niet eens over de zondag en de christelijke feestdagen, waarop U zó indringend aanwezig was dat het in mijn wilde jongensjaren tot heftige conflicten met mijn ouders heeft geleid. Ik kon Uw heiligheid op geen enkele manier combineren met de Sturm und Drang van mijn hormonale ontwikkeling. Dat heeft er mede voor gezorgd dat ik U, toen ik het huis uitging, meteen heb losgelaten en daarna nooit meer heb toegesproken of heb aangeroepen. Tot vandaag.

[...]

Als ik werd bezocht door gevoelens van verlatenheid, schreef ik daar een tekst over. Zo loste ik mijn eenzaamheid op door deze te delen met mijn publiek en ik kon de antwoorden op de grote levensvragen ontlopen in de roes van ruim 60 jaar schrijven, spelen en reizen.

Als ik wou weten hoe ik dacht of wat ik voelde las ik mijn eigen teksten. Op dagen van verwarring verlangde ik soms terug naar de veiligheid van Uw kerk en de vanzelfsprekende saamhorigheid die met mijn kindergeloof was verbonden. Vooral als op zondag de slepende gezangen melancholiek over de stad waaierden en de kerkklokken opriepen tot gehoorzaamheid met de belofte van vergeving en genade. Maar dat duurde nooit lang.

Als het leven mij tegenzat, wendde ik mij niet meer zoals vroeger tot U, maar tot mijn eigen goden: energie, creativiteit, ambitie, succes en applaus. Daarmee kon ik in het zelfgemaakte heiligdom van het theater mijzelf in het centrum van mijn eigen erediensplaatsen. Dat is heel lang goed gegaan. Het is zelfs meetbaar geworden in materiële welstand: gouden platen, prijzen en koninklijke onderscheidingen. Maar nu ik 83 ben geworden, werkt dat systeem niet meer. De oogst is binnen en ik zit terzijde en denk na, lichamelijk wat minder sterk, geestelijk iets minder weerbaar. Ik denk na over de grote vragen van het leven, de zin van alle, over het waartoe,

waarom en waarheen? Wat wil ik nog, wat kan ik nog? De toekomst is afzienbaar geworden en een zekere haast om achter de waarheid te komen is geboden.

Langzamerhand groeit de behoefte aan een nieuwe 'zingeving', zoals het modewoord zegt. Zo ben ik na een leven lang zoeken en zwerven toch weer bij U in de buurt gekomen. Nog niet in een rechtstreekse dialoog in de vorm van het geloof der vaders. Daarvoor bent U te abstract geworden. Behalve bij de EO weet, geloof ik, niemand meer precies wat en wie U bent. We mogen onze eigen God verzinnen en dat lijkt aantrekkelijk, maar de keuze is oeverloos.

Ze zeggen dat 'God in de mens zit' of sterker nog: 'God dat ben je zelf.' Ik schiet daar niet zoveel mee op. Zeker niet nu anderen Uw zoon Jezus Christus hebben teruggebracht tot de menselijke maat van gewoon een charismatische profeet. Het is mij allemaal te vrijblijvend. Ik zie U in dit stadium van mijn leven vooral in het mysterie van het mooiste, het beste, het Diepste. Daar ben ik naar op zoek.

Ik vind U in de liefde, in adembenemende kunst, in de onschuld van een kind, in eerbied voor het onbegrijpelijke. Dat noem ik voor het gemak dan maar 'God', in het besef dat juist voor God iedere formulering of omschrijving per definitie gebrekkig en ontoereikend is. Voorlopig moet ik het hiermee doen.

Het is een soort houvast in de onzekerheid van de dagen waarin alles anders is of lijkt. Ik zal veel moeten loslaten en afscheid moeten nemen van alles wat vertrouwd was en succesvol. Ik ben benieuwd waarmee of met wie de vrijgekomen ruimte zal worden opgevuld. Het zou mij niet verbazen als ik U daarin uiteindelijk zal tegenkomen. We hoeven niet af te spreken dat ik U kan herkennen aan een rode roos in Uw knoopsgat of de NCRV-gids onder Uw linkerarm.

Ik zal weten dat U het bent als ik mij onvoorwaardelijk heb overgegeven en mijn eenzaamheid zal zijn verdwenen.

Paul Van Vliet

Uit: Paul Van Vliet, Brieven aan God en andere mensen, Van Halewyck.

